

ЗВІТ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТЛОВИХ ПРОГРАМ ТА РІШЕНЬ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Макарівська селищна територіальна громада
Київська область

Зміст

Вступ.....	2
Методологія дослідження.....	3
Перелік НПА, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО.....	5
Основні терміни та поняття.....	6
Аналіз результатів дослідження.....	7
Загальна інформація про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов.....	8
Локальні житлові програми, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО, у Макарівській СТГ.....	11
Національні житлові програми, які реалізуються у Макарівській СТГ.....	14
Кредитні житлові програми.....	15
Житлові програми для ВПО, які реалізують міжнародні та національні неурядові організації.....	17
Інформаційна доступність.....	18
Висновки.....	19
Рекомендації.....	19

Вступ

Конституція України є основою правового регулювання житлового права в Україні. Саме у ст. 47 Конституції України закріплене право на житло кожного громадянина країни. Держава створює умови, за яких кожен громадянин може його будувати, купувати або орендувати. Людям, які потребують соціального захисту, влада на рівні держави та місцевого самоврядування надає житло безоплатно або за доступну плату, встановлену законом.

Внаслідок повномасштабної війни Російської Федерації проти України мільйони українців були вимушені покинути свої домівки та переміститись у більш безпечні регіони країни. Вони стали внутрішньо переміщеними особами. Проблема ж забезпечення ВПО житлом набуває дедалі гострішого характеру — як для держави, так і для громад, які їх приймають.

Команда благодійної організації «Благодійний фонд “Стабілізейшен Суппорт Сервісез”» у межах проекту «Підтримка спроможності системи соціального захисту населення щодо реєстрації внутрішньо переміщених осіб», який реалізується за підтримки Агентства ООН у справах біженців в Україні, проводить дослідження місцевих і національних політик у сфері житлових проблем ВПО та інших людей, які постраждали внаслідок війни.

Органи державної та місцевої влади реалізують різні програми підтримки ВПО, які втратили житло та були змушені переїхати в інші населені пункти. Частина таких програм підтримки існувала до 24 лютого 2022 року, а деякі почали втілюватися лише після повномасштабного вторгнення. У проєкті Плану відновлення України, презентованому у липні 2022-го, наявні довгострокові перспективи підтримки населення в умовах воєнного стану та після його припинення.

Скорочення надходжень до державного та місцевих бюджетів, непередбачувані наслідки і строки завершення війни створюють негативний вплив на розроблення та ухвалення довгострокових рішень у житловому секторі.

За прогнозами міжнародних інституцій, що довше триватиме війна, то більше населення країни потраплятиме у вразливе становище, а ресурси, які дозволяли б людям протриматися без сторонньої допомоги, будуть вичерпуватися. Саме тому важливо визначити реальну потребу ВПО у житлових програмах і програмах підтримки реалізації житлових прав (компенсація оренди, комунальних послуг тощо), а також забезпечити їхню доступність.

Методологія дослідження

Мета дослідження

Проведення аналізу житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, з метою розроблення рекомендацій, спрямованих на вдосконалення довгострокових житлових рішень на користь ВПО під час формування локальної житлової політики.

Об'єкт дослідження

Перешкоди в доступі ВПО до житлових програм, які діють у цільових громадах, зокрема з урахуванням забезпечення постійним та соціальним житлом.

Предмет дослідження

- Національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
- Чинні місцеві цільові програми, інші місцеві нормативно-правові акти (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
- Інші житлові програми та рішення для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.

Завдання дослідження

1. Проаналізувати:
 - національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах;
 - місцеві цільові програми та рішення, інші локальні НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО;
 - житлові програми для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
2. Зібрати дані про кількість ВПО, які потребують покращення житлових умов у цільових громадах, з урахуванням демографічних характеристик та потреб у покращенні житлових умов.
3. Розробити звіт про результати аналізу чинних житлових програм для ВПО у цільових громадах.

4. Розробити рекомендації та план адвокації необхідних змін для кожної цільової громади.
5. Провести презентацію дослідження у формі заходу, спрямованого на адвокацію запропонованих змін за участі зацікавлених сторін.

Географія дослідження: об'єднані територіальні громади України.

Період проведення дослідження: лютий — липень 2024 року.

Методи та інструменти дослідження

- Експертна оцінка місцевих цільових програм та інших НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямованих на забезпечення житлом ВПО.
- Експертна оцінка доступу до національних житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах.
- Експертна оцінка житлових програм для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
- Аналіз офіційних сайтів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо доступності інформації про чинні житлові програми для ВПО.

Джерела інформації

1. Сайти органів виконавчої влади та місцевого самоврядування територіальних громад.
2. Офіційні відповіді на запити згідно з вимогами Закону України «Про доступ до публічної інформації».
3. Статистична інформація щодо кількості ВПО, які потребують покращення житлових умов.
4. Місцеві НПА (положення, програми, рішення, розпорядження, плани заходів тощо).
5. Звіти про виконання житлових програм.

Перелік нормативно-правових актів, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО

- Конституція України.
- Цивільний кодекс України.
- Житловий кодекс України 1983 року.
- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».
- Закон України «Про житловий фонд соціального призначення».
- Постанова КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).
- Постанова Ради Міністрів УРСР і Укрпрофспілки «Про затвердження Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР» (від 11.12.1984 № 470).
- Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та операційний план заходів з її реалізації у 2023–2025 роках (затверджені Розпорядженням КМУ від 07.04.2023 № 312).
- Порядок надання державної підтримки та забезпечення громадян доступним житлом (затверджений Постановою КМУ від 10.10.2018 № 819) — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ від 02.08.2022 № 856 (доступне іпотечне кредитування «єОселя»).
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті за Програмою «Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам» (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451), — за рахунок коштів гранту, наданого KfW.
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об’єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980), — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (від 18.04.2018 № 280).
- Постанова КМУ «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 29.04.2022 № 495).

- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку компенсації витрат на тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану і не отримують щомісячної адресної допомоги переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» (від 19.03.2022 № 333).
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України» (від 04.10.2017 № 769).
- Локальні НПА (комплексні програми, рішення сесії місцевих рад, порядки виконавчих комітетів місцевих рад тощо).

Основні терміни та поняття

Внутрішньо переміщена особа в українському законодавстві — це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання внаслідок чи для уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Відповідно до п. 6 ст. 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», ВПО має право на створення належних умов для її постійного чи тимчасового проживання.

Основою правового регулювання житлових прав в Україні є Конституція України, яка в ст. 47 закріплює загальне право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Людям, які потребують соціального захисту, держава та органи місцевого самоврядування надають житло безоплатно або за доступну плату відповідно до закону. Нікого не можна примусово позбавити житла, виключно на підставі закону за рішенням суду.

Відповідно до Закону України «Про житловий фонд соціального призначення», **житловий фонд соціального призначення** — це сукупність соціального житла, що надається громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Окремі аспекти цього поняття висвітлені в постанові КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).

Дещо інший підхід викладено в Житловому кодексі України.

Так, п. 5 ч. 2 ст. 4 зараховує до житлового фонду соціального призначення квартири в багатоквартирних житлових будинках, садибні (одноквартирні) житлові будинки, а також житлові приміщення в інших будівлях усіх форм власності, що надаються людям, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Тобто не обмежує житловий фонд лише комунальною формою власності.

Питання, пов'язані з розміщенням ВПО у місцях тимчасового проживання, зокрема з дотриманням вимог, передбачених Постановою КМУ «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 01.09.2023 № 930), а також з наданням соціальних послуг у громаді (притулок, підтримане проживання, стаціонарний догляд, паліативний догляд тощо) **це дослідження не охоплює.**

Аналіз результатів дослідження

Макарівська селищна територіальна громада розташована в Бучанському районі Київської області. Адміністративний центр — селище Макарів. Площа громади — 1013,85 км², населення — 28 700 людей (станом на 2022 рік). Утворена 12 червня 2020 року шляхом об'єднання Макарівської та Кодрянської селищних рад, Андріївської, Борівської, Великокарашинської, Гавронщинської, Забуянської, Колонщинської, Комарівської, Копилівської, Королівської, Липівської, Людвинівської, Маковищанської, Мар'янівської, Мотижинської, Наливайківської, Небелицької, Ніжиловицької, Пашківської, Плахтянської, Рожівської, Ситняківської, Фасівської, Червонослобідської, Юрівської сільських рад Макарівського району.

У складі громади — 2 селища (Кодра та Макарів) і 47 сіл (Андріївка, Березівка, Борівка, Великий Карашин, Вишеград, Вітрівка, Волосінь, Гавронщина, Забуяння, Завалівка, Зурівка, Калинівка, Колонщина, Комарівка, Копилів, Копіївка, Королівка, Липівка, Лисиця, Лозовик, Людвинівка, Макарівська Буда, Маковище, Малий Карашин, Мар'янівка (Колонщинська с/р), Мар'янівка (Мар'янівська с/р), Миколаївка, Мотижин, Наливайківка, Небелиця, Ніжиловичі, Новомирівка, Пашківка, Плахтянка, Почепин, Рожів, Садки-Строївка, Северинівка, Ситняки, Соболівка, Фасівочка, Фасова, Ферма, Червона Гірка, Червона Слобода, Шнурів Ліс, Юрів).

Щоб отримати статистичні дані про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов у Макарівській СТГ, було надіслано відповідні запити на доступ до публічної інформації до Макарівської селищної

ради. Відповіді отримані у встановлені строки, запитувана інформація надана досить повно.

Визначено, що на території Макарівської СТГ реалізуються національні житлові програми, але відсутні місцеві програми, спрямовані на забезпечення житлом ВПО. У громаді наявна потужна підтримка міжнародних і гуманітарних організацій у напрямі забезпечення тимчасовим житлом, зокрема модульного типу.

Загальна інформація про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов

Станом на 25.07.2024 у Макарівській селищній територіальній громаді зареєстровані такі ВПО (таблиця).

<i>Категорії</i>	<i>Кількість</i>
Зареєстровані ВПО (всього)	3776
Сім'ї ВПО	3002
Жінки	2200
Чоловіки	1576
Люди працездатного віку	1481
Пенсіонери	1142
Люди з інвалідністю	159
Діти до 18 років	731

Органи місцевого самоврядування ухвалили такі рішення, пов'язані із забезпеченням житлових прав ВПО:

- Рішення виконавчого комітету Макарівської селищної ради «Про формування Реєстру житлових приміщень, доступних для безоплатного розміщення внутрішньо переміщених осіб, на території Макарівської селищної територіальної громади» (від 02.08.2022 № 069).
- Рішення виконавчого комітету Макарівської селищної ради «Про затвердження положення про Модульне містечко для тимчасового проживання в смт Макарів по вул. Хмельницького Богдана, 66» (від 02.08.2022 № 066). Наразі у містечку проживають 135 ВПО.
- [Рішення виконавчого комітету Макарівської селищної ради](#) «Про внесення змін до Рішення виконавчого комітету від 24.07.2022 № 056 “Про затвердження Реєстру сімей, житло яких, що розташоване на території Макарівської селищної територіальної громади, знищене внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації, та відновлення якого є неможливим шляхом поточного або капітального ремонту чи реконструкції або є економічно недоцільним, та які потребують забезпечення житлом”» (від 29.10.2022 № 120).

Відповідно до наданої відповіді на запит до Макарівської селищної ради, опитування щодо житлових потреб ВПО у громаді не проводилося, опитувальний лист для ВПО (оцінка потреб) не затверджувався. Радою з питань ВПО не сформовано фонд житла для тимчасового проживання, оскільки в межах громади відсутні вільні житлові приміщення, які відповідають санітарним і технічним нормам. Фонд соціального житла також не сформований. Відсутня інформація про надання підтримки, субвенції з державного бюджету місцевому бюджету для формування фонду тимчасового житла для ВПО. Довгострокового плану щодо підтримки ВПО в умовах воєнного стану та після його завершення також немає.

Відповідно до Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб (затверджений Постановою КМУ від 19.03.2022 № 333), станом на 21.03.2024 компенсації витрат власникам житлових приміщень приватного житлового фонду, які безоплатно розміщують у цих приміщеннях ВПО, отримує 41 людина (за розміщення 103 ВПО).

Станом на 21.03.2024 одній людині виплачена грошова компенсація за належні для отримання жилі приміщення відповідно до Постанови КМУ «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність» (від 18.04.2018 № 280).

Макарівська СТГ постала перед викликом, приймаючи велику кількість ВПО. Станом на липень 2024 року тут зареєстровані 3776 ВПО — суттєва частка загальної кількості населення громади. Така ситуація створює значне навантаження на місцеву інфраструктуру та локальні ресурси. Демографічний склад ВПО — різноманітний (з переважанням жінок, зі значною кількістю людей працездатного віку та пенсіонерів, а також дітей). Це вказує на необхідність комплексного підходу до вирішення проблем переселенців з урахуванням потреб різних вікових і соціальних груп.

Попри певні зусилля місцевої влади, заходи щодо забезпечення житлом ВПО виявляються недостатніми. Хоча у громаді створений Реєстр житлових приміщень для безоплатного розміщення ВПО та функціонує модульне містечко, ці ініціативи охоплюють лише невелику частку ВПО. Наприклад, у модульному містечку проживають 135 людей (менше 4% від загальної кількості зареєстрованих ВПО). Особливо гострою є проблема відсутності фонду житла для тимчасового проживання та соціального житла. Це суттєво обмежує можливості громади щодо довгострокового вирішення житлового питання ВПО. Ситуація ускладнюється відсутністю державної підтримки у формі субвенцій для формування відповідного житлового фонду.

Важливо відзначити недостатню поінформованість ВПО про процеси, які відбуваються у громаді. Відсутність опитувань щодо житлових потреб ВПО та довгострокового плану їх підтримки свідчить про недостатню комунікацію між місцевою владою і переселенцями. Внаслідок цього багато ВПО не знають про свої права та можливості щодо отримання допомоги. Система компенсацій за розміщення ВПО у приватному житлі функціонує, але охоплює обмежену кількість людей. Лише 41 власник житла отримує таку компенсацію, що покриває потреби 103 ВПО (менше 3% від загальної кількості зареєстрованих ВПО).

Загалом ситуація у Макарівській СТГ демонструє гостру потребу у більш системному та комплексному підході до вирішення проблем ВПО. Необхідно розширювати можливості житлового забезпечення, покращувати інформування переселенців про доступні програми підтримки, проводити регулярні опитування для виявлення їхніх потреб, розробляти довгострокові стратегії інтеграції ВПО у життя громади. Без цих кроків існує ризик того, що багато ВПО залишаться без належної підтримки та можливостей для повноцінної інтеграції.

Локальні житлові програми, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО, у Макарівській СТГ

Згідно з інформацією, наведеною у листах Київської обласної ради від 13.02.2024 № 08-04/18-ГД та Київської ОВА від 19.02.2024 № 1398/36.01/36.06.02/2024, на території області діють:

- [Програма «Нова оселя» на 2022–2024 роки](#) (затверджена Рішенням Київської обласної ради від 23.06.2022 № 259-11-VIII, зі змінами).
- [Київська обласна цільова програма «Підтримка внутрішньо переміщених осіб на 2023–2025 роки»](#) (затверджена Рішенням Київської обласної ради від 09.06.2023 № 553-18-VIII).
- Розпорядження Київської ОВА «Про схвалення проекту змін до Київської обласної цільової програми “Підтримка внутрішньо переміщених осіб на 2023–2025 роки”» (від 23.11.2023 № 1303).

Програма «Нова оселя» на 2022–2024 роки розроблена з метою забезпечення житлом людей, житло яких знищене внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, та відновлення якого є неможливим шляхом поточного та капітального ремонту чи реконструкції або є економічно недоцільним. Вона спрямована на поступове соціально ефективне розв’язання проблеми забезпечення житлом людей, які його втратили.

За офіційною інформацією, отриманою від територіальних громад Київської області, станом на момент ухвалення Програми на території області пошкоджені 13 292 об’єкта житлового фонду, повністю зруйновані 4835 об’єктів (понад 70% загальних руйнувань). 11 319 сімей потребують житла. Зокрема, на території Київської області внаслідок бойових дій постраждали Білоцерківський, Бориспільський, Броварський, Бучанський, Вишгородський, Обухівський та Фастівський райони. Тому виникає нагальна необхідність у придбанні житла на території Київської області з метою подальшої його передачі людям, які втратили житло.

Станом на момент ухвалення Київської обласної цільової програми «Підтримка внутрішньо переміщених осіб на 2023–2025 роки» на Київщині взято на облік понад 332 000 ВПО, зокрема 11 600 людей з інвалідністю, 62 400 пенсіонерів, 81 600 дітей. Більшість ВПО, які проживають у територіальних громадах області, потребують вирішення житлових питань, матеріальної, соціальної та інших видів допомоги. Зокрема, ВПО стикаються

з проблемами розміщення, забезпечення умов проживання, безробіття, створення належних умов перебування дітей у закладах дошкільної та загальної середньої освіти, отримання освіти, доступу до медичних гарантій.

Головна мета Програми — сприяння подальшій інтеграції ВПО шляхом усунення перешкод у реалізації їхніх прав та основоположних свобод, забезпечення повного доступу до адміністративних, соціальних, культурних та інших послуг, а також створення умов для розвитку потенціалу і посилення спроможності ВПО у територіальних громадах, які їх приймають. Програма розроблена на підставі законів України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», «Про соціальні послуги», Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб і впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року (затверджена Розпорядженням КМУ від 28.10.2021 № 1364-р).

Відповідно до Розпорядження Київської ОВА «Про схвалення проєкту змін до Київської обласної цільової програми “Підтримка внутрішньо переміщених осіб на 2023–2025 роки”» (від 23.11.2023 № 1303), на виконання Програми передбачені кошти в розмірі 310 323 096,00 грн, зокрема за рахунок місцевих бюджетів — 163 211 548 грн.

На засіданні з розгляду питань щодо надання та відновлення житла, зруйнованого внаслідок бойових дій на території Київської області (від 28.06.2024) запропоновано ухвалити рішення щодо внесення змін до Програми «Нова оселя» на 2022–2024 роки та зменшити фінансування заходу «Придбання житла шляхом виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей (громадян), житло яких знищене внаслідок бойових дій, спричинених військовою агресією, та відновлення якого неможливе шляхом поточного або капітального ремонту чи реконструкції або є економічно недоцільним» у 2024 році з обласного бюджету на 10 000 000,00 грн.

Виконання заходів Київської обласної цільової програми «Підтримка ВПО на 2023–2025 роки» за II квартал 2024 року — 0,3% від запланованого. Обсяг запланованого фінансування на 2024 рік — 148 193 975,44 грн (з обласного бюджету), 163 211 548 грн (з місцевих бюджетів).

На виконання вимог Постанови КМУ від 01.09.2023 № 930 Розпорядженням голови Київської ОВА від 31.09.2023 № 1218 затверджено Перелік місць тимчасового проживання Київської області. Він налічує 32 місця тимчасового проживання (27 — в комунальній власності, 5 — у приватній).

[Постанова КМУ](#) «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 29.04.2022 № 495) затверджує Порядок формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання ВПО.

Передбачено, що фонд житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО, формується сільськими, селищними, міськими радами або уповноваженими ними органами шляхом:

- викупу (придбання) житла;
- будівництва нового житла;
- будівництва (нового будівництва, реконструкції) будівель для тимчасового проживання ВПО відповідно до пп. 1 п. 9–3 розділу V «Прикінцеві положення» Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»;
- реконструкції наявних будинків і гуртожитків, а також переобладнання нежитлових приміщень на житлові;
- передачі житла в комунальну або державну власність;
- капітального ремонту об'єктів житлового фонду, зокрема об'єктів соціального призначення.

До фонду можуть бути включені тільки вільні житлові приміщення.

Тобто напряму передбачено, що функції формування фондів тимчасового житла для ВПО та облік ВПО покладено на органи місцевого самоврядування.

Наразі відсутнє рішення Макарівської селищної ради про затвердження програми забезпечення тимчасовим житлом громадян, які втратили житло внаслідок бойових дій Російської Федерації на території Макарівської СТГ.

Існує потреба в ухваленні програми інтеграції ВПО у Макарівську громаду, унесенні змін та доповнень до чинних програм соціального захисту (щодо додаткової соціальної підтримки).

Діяльність Ради з питань ВПО при Макарівській селищній раді

Внаслідок війни Російської Федерації проти України з'явилася велика кількість ВПО. У деяких громадах були створені Ради з питань ВПО, які допомагають інтеграції внутрішніх переселенців і роботі органів місцевої влади у напрямі забезпечення прав та інтересів ВПО. Щоби врегулювати діяльність таких рад і сприяти їх створенню на всій території України, КМУ ухвалив Постанову «Про затвердження Типового положення про Раду з питань внутрішньо переміщених осіб». Проект документа розробило Мініреінтеграції на виконання Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період

до 2025 року. Ради з питань ВПО мають сприяти реалізації регіональної політики щодо ВПО. Зокрема, їхній адаптації та інтеграції у громади, які їх приймають.

Рішенням виконкому Макарівської селищної ради від 10.05.2023 № 070 утворено Раду з питань ВПО при Макарівській селищній раді. Голова Ради — селищний голова Макарова, що не відповідає вимогам Постанови КМУ від 04.08.2023 № 812.

Національні житлові програми, які реалізуються у Макарівській СТГ

На території громади реалізується програма компенсації оренди житла, житлово-комунальних послуг на виконання Постанови КМУ «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб» (від 19.03.2022 № 333) — Програма «Прихисток».

Відсутня інформація щодо наявності у громаді ВПО, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України та відповідають вимогам Постанови КМУ «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (від 19.10.2016 № 280).

Постановою КМУ від 04.10.2017 № 769 затверджено Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, передбаченої Законом про Державний бюджет України на відповідний рік. Мінреінтеграції є головним розпорядником субвенції, що може надаватися місцевим бюджетам згідно з цією Постановою КМУ.

Відповідно до п. 3 Порядку та умов, субвенція спрямовується зокрема на:

- Будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності, зокрема об'єктів соціального призначення, для надання житлових приміщень ВПО.
- Реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності для надання в тимчасове користування ВПО.
- Придбання у комунальну власність житла для надання в тимчасове користування ВПО.
- Придбання у період дії воєнного стану паливної деревини для безоплатної видачі населенню на територіях, прилеглих до зони проведення воєнних (бойових) дій, а також на компенсацію витрат, пов'язаних із доставкою паливної деревини.

Кредитні житлові програми

Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (далі — *Держмолодьжитло*) є виконавцем низки державних та регіональних програм, мета яких — забезпечення житлом ВПО. Такі програми реалізуються відповідно до:

1. Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980).
2. Порядку пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW) (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451).
Фінансування відбувається за рахунок грантових коштів Уряду Федеративної Республіки Німеччини через KfW.
Діють вісім місцевих житлових програм (шість обласних — у Вінницькій, Закарпатській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Одеській областях; дві міські — у Тернополі та Харкові), затверджені органами місцевого самоврядування. Передбачене забезпечення житлом ВПО шляхом надання пільгового кредиту або бюджетної підтримки.

Кількість зареєстрованих заяв від ВПО в усій Україні щодо участі у житлових програмах з 2021 року:

- Порядок № 980: 2021 рік — 9051; 2022 рік — 9117; 2023 рік — 9185; 2024 рік (станом на 01.06.2024) — 9215.
- Порядок № 451: 2021 рік — 22 286; 2022 рік — 30 505; 2023 рік — 35 244; 2024 рік (станом на 01.06.2024) — 36 472.

Кількість ВПО, які скористалися житловою програмою в Україні

Документ	2021		2022		2023		2024		Разом	
	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн
Порядок № 980	11	13,6	7	7,4	6	10,1			24	31,1
Порядок № 451	241	280,1	332	487,6	94	166,7	2	3,3	669	937,7
Місцеві програми	12	8,3			8	7,9	1	1,1	21	17,3

Загальна кількість поданих заяв від ВПО через мобільний додаток порталу «Дія» в Україні з 01.08.2023 — 15 856. Детальна інформація щодо активності Держмолодьжитла у Макарівській СТГ відсутня, що створює перешкоди для аналізу реалізації програми у розрізі громади.

ПрАТ «Українська фінансова житлова компанія» (далі — **ПрАТ «Укрфінжитло»**) утворено для розвитку іпотечного кредитування, зокрема забезпечення громадян України житлом. 100% акцій ПрАТ «Укрфінжитло» належить державі в особі Міністерства економіки України. Зокрема, ПрАТ «Укрфінжитло» є виконавцем державної Програми іпотечного кредитування «ЄОселя», що реалізується відповідно до [Постанови КМУ «Деякі питання забезпечення приватним акціонерним товариством “Українська фінансова житлова компанія” доступного іпотечного кредитування громадян України»](#) (від 02.08.2022 № 856). Цією Програмою можуть скористатися ВПО.

За інформацією, наданою ПрАТ «Укрфінжитло», обсяг фінансування цієї Програми у 2023 році становив 8,849 млрд грн (5855 кредитів). Обсяг фінансування у 2024-му, відповідно до фінансового плану, становить 19,2 млрд грн.

Інформація щодо кількості ВПО та кількості виданих кредитів у Київській області за 2023 та 2024 роки надана у таблиці.

Область	К-сть виданих кредитів за 2023 рік	Сума виданих кредитів за 2023 рік, млн грн	К-сть виданих кредитів за 2024 рік	Сума виданих кредитів за 2024 рік, млн грн
Київська	47	81	101	182

Детальна інформація щодо активності ПрАТ «Укрфінжитло» у Макарівській СТГ відсутня, що створює перешкоди для аналізу реалізації програми у розрізі громади.

Згідно з інформацією, розміщеною на [сайті громади](#), *112 квартир і будинків* придбали власники зруйнованого у Макарівській СТГ житла за державною Програмою «єВідновлення». Загалом 229 заявників, які подали заявку у порталі «Дія» та надали всі необхідні документи, згідно з рішеннями комісій, отримали сертифікати про надання компенсацій за знищене майно. Крім цього, комісією нараховано компенсації на відбудову зруйнованого житла 74 власникам. Для ремонту пошкодженого житла в межах Програми 1183 людини вже отримали 107 300 000,00 грн компенсацій.

Житлові програми для ВПО, які реалізують міжнародні та національні неурядові організації

Агентство ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН) допомагає відновлювати приватні будинки у Макарівській СТГ. Так, у [Забуянському старостинському окрузі](#) під час бойових дій окупанти пошкодили 224 об'єкти, 44 з яких зруйнували повністю. УВКБ ООН опікуватиметься відновленням частини пошкоджених будинків.

Також діє спеціальна програма для ВПО в Україні, покликана, зокрема, допомогти покрити їхні основні потреби в оренді житла, їжі та предметах гігієни. 30.09.2022 підписано Меморандум про взаєморозуміння між Київською ОВА та Агентством ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН) з метою допомоги 2400 сім'ям із ремонтом житла, включення 15 000 ВПО у програму грошової допомоги, надання 24 000 ВПО предметів першої необхідності (ковдри, матраци та обігрівачі), а також допомоги Київщині з модульними містечками для жителів області та ВПО.

В межах ініціативи PolandFirstToHelp на території громади функціонує модульне містечко. Проживання у ньому безкоштовне, а оплата комунальних послуг і всіх поточних витрат для його повноцінного функціонування відбувається за рахунок місцевого бюджету. У складі модульного містечка — **88 кімнат** (для 352 людей), кухні з їдальнею, душові кабінки, тепла вода (бойлери), батареї для холодного сезону. Це восьме таке містечко, які будують [у всій країні](#).

Крім того, на сайті Макарівської селищної ради міститься інформація про інші ініціативи, спрямовані на встановлення модульного житла:

- 24 будинки для тимчасового проживання від [БО «БФ “Ліга допомоги”»](#).
- 32 індивідуальні житлові будинки від [БФ «До України з любов'ю»](#).

- 22 будинки для тимчасового проживання від [Nest БФ Сергія Притули за фінансової підтримки OLX Україна](#).

Також на сайті розміщене повідомлення про надання інформаційної підтримки у захисті житлових прав ВПО та людей, житло яких зруйноване внаслідок бойових дій на території громади. Це консультування в межах проєкту [«Житло для життя: комплексні рішення для внутрішньо переміщених осіб \(ВПО\)»](#), створеного КМО ВГО «Громадська мережа ОПОРА» завдяки отриманому гранту від Програми «Підтримка організацій громадянського суспільства (ОГС) в Україні» у межах фінансової підтримки Посольства Великої Британії. Програма реалізується Crown Agents у партнерстві з International Alert та у співпраці з Crown Agents in Ukraine.

На сайті є й інформація про послуги переїзду, транспортування і вантажників, які надавала українська компанія [«ГРУЗАР»](#) у межах програми допомоги найуразливішим сім'ям ВПО, сім'ям учасниць та учасників бойових дій, які постраждали від російської агресії.

Інформаційна доступність

Для аналізу доступності інформації для ВПО про житлові програми у Макарівській СТГ було опрацьовано [сайт територіальної громади](#). Тут немає розділів «Рада з питань ВПО» та «Внутрішньо переміщеним особам». Відсутня загальна інформація, викладена в іншому окремому розділі, про національне та місцеве регулювання соціального захисту ВПО, зокрема задоволення їхніх житлових потреб, про наявні національні та регіональні програми, допомогу міжнародних гуманітарних організацій, призначення відповідального заступника міського голови із захисту прав ВПО.

Пошук інформації за ключовими словами «тимчасове житло», «ВПО», «внутрішньо переміщені особи» дає змогу знайти лише інформаційні повідомлення, які не сприяють захисту прав та інтересів ВПО, не надають алгоритмів дій.

Висновки

1. *Відсутність місцевих програм підтримки для ВПО.* На території Макарівської СТГ немає місцевих програм, спрямованих на забезпечення житлом ВПО. Підтримка здійснюється переважно за рахунок національних програм та міжнародних гуманітарних організацій.

2. *Проблеми в інформаційній доступності.* На офіційному сайті громади відсутні повні дані про житлові програми для ВПО, що ускладнює доступ ВПО до важливої інформації. Вона надається частково або не надається взагалі.

3. *Недостатня реалізація житлових програм.* Макарівська селищна рада не проводить опитування щодо житлових потреб ВПО. Рада з питань ВПО не сформувала фонд житла для тимчасового проживання, а також фонд соціального житла.

4. *Відсутність довгострокових планів* щодо підтримки ВПО в умовах воєнного стану та після його завершення. Необхідно розробити стратегію довгострокових житлових рішень для ВПО.

5. *Підтримка міжнародних організацій.* Позитивним є те, що громада отримує підтримку міжнародних організацій (модульні містечка та інші форми тимчасового житла). Це забезпечує житлом частину ВПО, але не вирішує проблему повністю.

Рекомендації

На загальнонаціональному рівні:

- Розробити стратегію нової житлової політики, яка відповідає б сучасним викликам і передбачала б механізми реалізації житлових прав ВПО.
- Ухвалити довгострокову державну програму забезпечення житлових прав ВПО у розрізі екстреного, тимчасового та постійного житла.
- Підвищити спроможність Рад з питань ВПО шляхом розроблення нормативно-правових актів які б містили методичні рекомендації та правові механізми їх впливу на реалізацію і захист житлових прав ВПО.
- Збільшити фінансування шляхом залучення додаткових ресурсів з боку міжнародних організацій, країн-донорів та грантових програм для будівництва нового житла для ВПО, реконструкції житлового фонду та пільгового кредитування.
- Розробити механізм компенсації витрат ВПО на оренду житла з визначенням критеріїв та строків такої компенсації.

- Широко інформувати ВПО щодо вимог і процедур участі у житлових програмах на національному та місцевому рівнях.

На локальному рівні:

- Створити та максимально наповнювати розділ сайту «Інформація для ВПО» даними щодо прав ВПО, зокрема житлових, щодо наявних національних і локальних житлових програм. Матеріали, розміщені на сайті, мають мати зрозумілий та наочний характер з покроковим алгоритмом дій щодо реалізації конкретної послуги (постановка на квартирний облік, участь у житловій програмі, пошук житла тощо).
- Створити та об'єднати розділи сайту «Соціальні послуги» та «Інформація для ВПО» для покращення пошукової доступності інформації для ВПО.
- Розробити всі можливі варіанти створення фонду тимчасового житла для ВПО (будівництво, реконструкція та переобладнання нежитлових приміщень на житлові).
- Затвердити порядок розподілу житла з фонду тимчасового житла для ВПО, залучивши представників Ради з питань ВПО.
- Розробити систему відкритих списків людей, які потребують житла з фонду житла для тимчасового проживання (із розміщенням на сайті).
- Додати зразки заяв для отримання житла з фонду тимчасового житла для ВПО на сайт громади.
- Передбачити у місцевому бюджеті кошти на формування фондів житла для тимчасового проживання ВПО.
- Провести інвентаризацію житлових фондів, які можуть бути переведені у фонди житла для тимчасового проживання ВПО та фонд соціального житла.
- Продовжити співпрацю з міжнародними донорами для реконструкції та побудови соціального і тимчасового житла для ВПО.
- Визначити вільні земельні ділянки для потенційних донорів з метою нового будівництва житла для ВПО.
- Напрацювати стратегію довгострокових житлових рішень для ВПО із залученням міжнародних гуманітарних організацій.
- Використовувати позитивний досвід інших громад у реалізації рішень щодо забезпечення житлових прав ВПО.
- Інформувати ВПО про вимоги і процедури участі у житлових програмах на національному та місцевому рівнях, підвищуючи їхню обізнаність про можливості та механізми отримання тимчасового і соціального житла.

Дослідження провела Благодійна організація «Благодійний фонд «Стабілізешен Суппорт Сервісез»» у лютому – липні 2024 року за фінансування Агентства ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН).

Зміст цієї публікації є виключно відповідальністю БО «БФ «ССС»» та не може використовуватися, щоб відобразити думку Агентства.

Підписуйтеся на наш фонд у соціальних мережах, щоби слідкувати за дослідженнями системи соціального захисту населення, отримувати новини щодо Допомоги постраждалим людям в Україні та дізнаватися про актуальні зміни законодавства.

КОНТАКТИ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «Благодійний фонд "Стабілізешен Суппорт Сервісез"»

НАШ САЙТ:
<https://sss-ua.org>

ЕЛЕКТРОННА ПОШТА:
info@radnyk.org

FACEBOOK:
[@stabilizationsupportservices](https://www.facebook.com/stabilizationsupportservices)

INSTAGRAM:
[@stabilizationsupportservices](https://www.instagram.com/stabilizationsupportservices)

TELEGRAM:
[@SSS_Ukraine](https://www.t.me/SSS_Ukraine)

TWITTER:
[@SSS_Ukraine](https://www.twitter.com/SSS_Ukraine)